

Bodicsek. E fülünknek idegenszerűen hangzó szó annyira új keletű jelenség nyelvünkben, hogy amikor az idős nemzedék tagjai unokáiktól a *bodicsek* szót hallják — ha egyáltalán meghallják, tudomásul veszik —, akkor nem tudnak vele mit kezdeni. A legjobb esetben úgy vélik, hogy valami olyanféle játszi képződménnyel van dolguk, mint ami az ő fiatalkoruk idején a *rendicsek* (= rendben van!) volt, ez a némileg argóizű tréfás mondatzó, avagy tizenkét-tizenöt évvel ezelőtt a hasonló hangulatú üdvözlés: *szabacsek!* Vagy eszükbe jut, hogy néha-néha hallani, persze megint csak fiataloktól ilyenféle kicsinyítő képzős alakokat, mint *macsek* (< macska). Esetleg feldereng bennük kamaszkori irodalmi emlékeikből a hol kisbetűs, hol nagybetűs *nemecsek*, a halhatatlanná lett Nemecek Ernő jelképivé vált neve, — de e négy szó egyike sem segíti őket közelebb a *bodicsek* megfejtéséhez.

Ha azonban szorgalmasan hallgatnak helyszíni közvetítést jégkorongmérkőzések-ről, vagy böngészik a sportújságokat, akkor hamarosan fülükbe vagy szemükbe ütözködik a szó, habár némileg más jelentésben, mint amiben a mindennapi életben s nem sport vonatkozásban ifjúságunk manapság használja. A *bodicsek* nyelvünk legújabb keletű angol eredetű jövevényeinek egyike. A *body check* az angol sportnyelvben, s nálunk is, a jégkorongmérkőzésnek azt a bizonyos körülmények között megengedett mozzanatát jelenti, melyben az egyik csapat korongozója a másik csapat egy játékosát mozgásában, haladásában azzal akadályozza, hogy teljes testsúlyával erőteljesen meglöki, félrelöki, esetleg fellöki. Ezt a tényt pontosan leírja az angol szókapcsolat, melyben a *body* főnév testet jelent, a *check* főnév ez esetben akadályozás, gátlás jelentésben szerepel. Az angol nyelv nagyszótárai közül elsőnek 1934-ben Webster's Second International közölte, majd ennek 1961-i bővített kiadása (Third New International) hozzátette, hogy a jégkorongozáson kívül a nálunk nem játszott *lacrosse* nevű sportban is használatos e szakkifejezés. Magyarországon alighanem a kanadai jégkorongozók honosították meg az ötvenes évek végén. Első adat rá nálunk az 1962-ben megjelent, Hepp Ferenc által szerkesztett Hét-nyelvű sportszótár 113. lapján található, mely egyben azt is feltünteti, hogy magyar egyenértékese nem lévén, nálunk is az angol szó használatos.

Lévén a *bodicsek* szó nagyon szűk körű (s ráadásul még idényhez is erősen kötött használhatóságú) szaknyelvi jelenség, nem lett volna érdemes vele ilyen terjedelemben foglalkozni, ha megjelenésének nem volna még két figyelemre méltó mozzanata. Az egyik az, hogy a szó kezdi levetkőzni pusztán terminus technicus voltát, s az argó áramába jutva a férfifiatalság nyelvében kezd divatjelenséggé válni. Mégpedig nem csupán konkrét fizikai aktus jelentésében, mint amikor a zsúfolt közúti járműre felkapaszzkodó tolakodó ezt mondja: „Szereztem mégis helyet egy kis bodicsekkkel.” Hanem átvitt jelentésben is: „Akármít javasol is az ember, te mindig jössz valami bodicsekkkel.” Azaz: megfúrod a dolgot.

A másik érdekessége e szónak abban rejlik, hogy a magyarban szimplexnek érzett angol összetétel második tagja, a *check* szó az angol nyelvnek hat évszázados múltú, sokjelentésű, mindmáig rendkívüli életerejű, sűrűn előforduló szava. Az elmúlt évben megjelent angol szógyakorisági szótár, a Henry Kučera és W. Nelson Francis-féle Computational Analysis of Present-Day American English az előfordulás gyakoriságát illetően az angol szókészletben kb. az 1200. helyre teszi a *check* szót. Az oxfordi nagyszótár mintegy 25 főnévi főjelentését írja le, s az „akadályozás” jelentésére az első előfordulási adatot a XVI. századból hozza.

A magyar nyelvben a *check* szónak egy másik jelentése már hosszabb ideje él, napjainkban *csekk* alakban. Jelent egy fajta fizetési eszközt, bankutalványt (ÉrtSz. 1 : 855). A Magyar nyelv történeti-etimológiai szótára a *csekk* első előfordulását 1877-re teszi. Valójában már korábban is megtalálható nyelvünkben. Így például a Közhasznú Esmeretek Tára már 1832-ben így értelmezi a *checks* címszót: Angliában privát embereknek vagy kereskedőknek azon személyekhez intézett fizetési rendelkezések, kik pénztári dolgaikat viszik, azaz: kikre ők pénzeik beszedését, s leveleik beváltatását bízzák 's a' kinknél azután a' bejött pénzeikről checkek által ismét rendelést tesznek. (III. 3 : 143.) Nendtvich Károly pedig ezt írta 1858-ban Amerikai utazásom című művében: „[Amerikában] Minden készpénzt átszoktak adni a bankárnak, ki azért hatos százalékot fizet. Valahányszor valakinek, habár még oly csekély összegre van is szüksége, cselédét egy utalvánnyal (check) a bankárhoz küldi, sőt még a napi, piaczi költségre szükséges mennyiséget is attól hozatják” (1 : 198).

